

7. «Про національну програму інформатизації»: Закон України від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/lams/show/74/98-вр>
8. «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки»: Закон України від 9 січня 2007 року №537-V ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>

ХАРАКТЕР МОДЕЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА В БІБЛІОТЕЧНОМУ ПРОСТОРІ

Шкира О. І.

Бібліотека ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені
Григорія Сковороди»

Донедавна найважливішим завданням бібліотек ВНЗ була автоматизація внутрішніх процесів, вирішення якого, безумовно, оптимізувало управління фондами, підвищило якість обслуговування користувачів тощо. Проте уваги заслуговує проблема бібліотеки як місця спілкування і взаємодії відвідувачів, як своєрідного соціально-комунікаційного простору, а не лише як пункту отримання інформації. На жаль, діяльність кожної бібліотеки, і університетської також, у нашій країні офіційно регламентована, затиснута в рамки різних вимог, норм і стандартів, давність яких очевидна, і які часто уповільнюють розвиток книгозбірень. Співробітники бібліотек змушені витратити багато часу на рутинну роботу, користі від якої ані бібліотекарям, ані користувачам немає [1; 2].

Суспільство сьогодні змінюється стрімко, час вимагає миттєвої реакції на зміни. Бібліотекам потрібні професіонали - молоді фахівці, які володіють новими інформаційними технологіями та можуть реалізувати сміливі бібліотечні проекти, набуваючи нових знань у процесі самоосвіти, професійної взаємодії, шляхом так званого «каскадного» навчання. Це й участь у міжнародних, всеукраїнських, загальноуніверситетських наукових конференціях, семінарах, майстер-класах, круглих столах, відвідування наукових бібліотек ВНЗ України у рамках проведення бібліотечних турів для ознайомлення з формами і методами інноваційної роботи і запозичення передового досвіду. У практиці підвищення кваліфікації та удосконалення фахової

майстерності працівників книгозбірні Переяслав-Хмельницького ДПУ цей метод застосовується дуже широко та дає істотну віддачу. І університети, і університетські бібліотеки, котрим властива не просто співпраця, а синергія, комбінована взаємодія, повинні оперативно прогнозувати запити дня завтрашнього, працювати на випередження, адже прогресивний поступ ґрунтується на прогнозі контурів майбутнього [7].

Метою збалансованого розвитку суспільства є творення нової людини, яка гармонійно поєднує пізнавальний, соціальний, психосмисловий та духовний потенціал, яка здатна жити у злагоді зі світом й утверджувати паритетність взаємостосунків з іншими людьми. Тому завдання будь-якої вищої школи полягає не лише у передачі майбутньому спеціалісту певної кількості знань, формуванні умінь орієнтуватися у потоці інформації й користуватися нею, але й у розкритті істинного таланту молодोї людини до певної сфери діяльності, формування вміння знайти своє місце у світі, вихованні перспективно мислячих людей, котрі вибудовують майбутнє на основі загальнолюдських цінностей. Вирішити це завдання може те унікальне інтелектуальне університетське середовище, яке створюється завдяки зусиллям науковців і бібліотекарів. У бібліотеці студенти доповнюють інформацію, отриману на заняттях, розширюють кругозір новими знаннями.

Завданням бібліотеки університету є насамперед задоволення інформаційних потреб, пов'язаних з навчальною та дослідницькою діяльністю студентів і викладачів[6].
.....Тема організації бібліотечного простору неодноразово розглядалася на сторінках зарубіжних та вітчизняних періодичних видань, зокрема таких, як «Библиотечное дело»(2009,№1,4,12,17; 2010, №23); «Библиотечные технологии» (2011,№7), «Библиотека», «Научные и технические библиотеки», «Шкільна бібліотека», «Бібліотечний вісник». Серед російських учених даному питанню приділяли увагу С.Г.Матліна, В.В. Зверевич, К.Б.Лаврова, Д.К. Равинський, С.А. Єзова, О.М. Мокша, Е.Р. Сукіасян та інші. Значний внесок зробив Я.Л. Шрайбер, досліджуючи різноманітні аспекти розвитку бібліотеки як інформаційного інституту в контексті побудови суспільства знань. Тема формування бібліотечного простору активно почала обговорюватися на початку нового тисячоліття, і на сьогодні уявлення фахівців щодо проблеми створення електронної бібліотеки ВНЗ постійно розширюються та поглиблюються. Також багато уваги у науковій літературі приділяється питанню забезпечення бібліотечного комфорту - інтелектуально-інформаційного, психологічного та фізичного.

Метою роботи являється на прикладі книгозбірні ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький

ДПУ імені Григорія Сковороди розкрити характер моделювання бібліотечного простору. Сьогодні саме поняття «бібліотека» інтерпретується як інтелектуальний простір і центр культури. Переважна більшість бібліотек вищих навчальних закладів володіють великими і різноманітними інформаційними ресурсами та засобами інформаційної взаємодії, їхня діяльність спрямована на виконання всіх стратегічних освітньо-виховних завдань. Процес виховання і розвитку сучасної молодшої людини потребує постійних пошуків оптимальних варіантів створення необхідних гуманних, освітніх, духовних умов впливу на її формування відповідно до вимог нашого динамічного часу. Нинішньому студенту, котрий відчув усю принадливість доступу до ресурсів Інтернету, сьогодні замало звичних для нього пропозицій використання інформаційних і культурних ресурсів, які пропонуються у книгозбірнях з традиційно організованим бібліотечним середовищем. Створення відкритого бібліотечного простору - це вияв поваги до читача і його вибору, оскільки передбачає забезпечення максимального комфорту для користувачів при радикальному розширенні форм обслуговування, а якісно нова організація приміщень спонукає до роботи з різними видами інформації і стає більш ефективною, перебування в бібліотеці сприяє вільному вияву потреб і бажань. Тому пріоритетним напрямком діяльності бібліотеки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди» останніх років став перехід на якісно новий рівень роботи—моделювання бібліотечного простору, здатного забезпечити інформаційні потреби читачів шляхом створення максимально можливого за наших умов відкритого доступу до бібліотечних фондів, створення такого середовища, компоненти якого відповідають особливостям розвитку читача, допомагають реалізувати різноманітну мотивацію, надання можливості вибору найбільш прийнятної для нього моделі поведінки та будь-якої форми діяльності.

З розширенням місії бібліотеки вищого навчального закладу, яка дозволяє їй стати стрижневим компонентом якісно нової системи освіти, загострюється увага на питаннях професіоналізму працівників наукових книгозбірень. Справжній бібліотекар народжується не в училищі і не в університеті, а на практичній роботі. Тоді і тільки тоді визріває потреба в отриманні професійних знань, їх набуття стає усвідомленим. Тільки практик може зрозуміти всю глибину ідеї безперервної освіти, яка продовжується все життя. Бібліотечна робота захоплює, а хороші бібліотекарі, бібліографи передають свій ентузіазм іншим. Лише в бібліотеці людина відчуває себе причетною до універсалу знань, лише тут є можливість для самоосвіти та самовдосконалення [8].

Бібліотекарі виявилися здатними до професійного розвитку, опанували процеси,

пов'язані з організацією і пошуком інформації засобами сучасної технології, оперативному наданні її користувачам. Однією з найважливіших професійних рис стало володіння метазнаннями (знаннями про те, як здобувають знання). Нині особливої ваги набирають фахівці, які готують і упорядковують інформацію, здійснюють її інтерактивний пошук, навчають користувачів інформаційної культури та грамотності.

У бібліотеці діє творча лабораторія «Книга. Бібліотека. Суспільство.», яка успішно працює протягом останніх п'яти років, має на меті впровадження бібліотечної інноватики, формування творчої особистості бібліотекаря. Програма діяльності лабораторії передбачає: навчання бібліотекарів, ознайомлення їх з науковими досягненнями, досвідом у бібліотечній галузі як України, так і світу шляхом проведення проблемних семінарів, занять, тренінгів тощо; зміцнення творчих зв'язків, обмін досвідом та співпрацю бібліотекарів наукових, вишівських, шкільних книгозбірень, педагогічних працівників, майстрів народного мистецтва та залучення молоді до творчості; підготовку бібліографічних покажчиків, бюлетенів, листівок тощо; розроблення проєктів краєзнавчого спрямування, у рамках яких здійснюється добір, систематизація та популяризація матеріалів про Київський регіон та Переяславщину.

У рамках творчої бібліотечної лабораторії реалізуються творчі проєкти, мета яких—втілення ідей національного, морального, трудового виховання молоді, розвиток інтелекту та духовне зростання молодої людини. Це, зокрема, такі проєкти, як «Київщинознавство», «Сковородіана», «Козаччина», «Наукова еліта Переяславщини», «Космічна Україна». У плані реалізації передбачено зв'язок із місцевим ЗМІ, обмін досвідом, ексклюзивні зустрічі з цікавими людьми, корпоративні культурно-просвітницькі заходи, формування архіву персональних колекцій, організацією мультимедіахрестоматійних тематичних повнотекстових баз даних, «інформаційні марафони», формування тематичних картотек, випуск бібліографічних покажчиків та нарисів. Завдяки участі у наукових конференціях, семінарах, Майстер-класах, перекваліфікації, підвищенню кваліфікації, обміну передовим досвідом із бібліотекарями провідних вишів України в рамках культурно-просвітницьких турів, творчих експедицій (загалом проведено 20 поїздок до міст Умань, Полтава, Чернігів, Черкаси, Ніжин, Київ, Житомир, Глухів, Дніпропетровськ, Вінниця, Яготин, Харків, Острог, Канів, Бердичів, Радомишль) з'явилися нові ідеї, знання, сформувалися нові навички, розроблено концепцію подальшого розвитку бібліотеки тощо. Суттєво змінилася робота бібліотекарів: від вузької спеціалізації та обмеженої відповідальності за доручену роботу - до широких профілів, від спланованого професійного і кар'єрного росту - до

інформованого і гнучкого вибору траєкторії професійного розвитку і творення можливостей для всебічного зростання кожного учасника освітнього процесу. Персонал бібліотеки свідомий того, що коли бібліотека як внутрішньою архітектурою, технічним оснащенням, так і культурою обслуговування та зручністю користування фондами відповідає побажанням читачів, а іноді й випереджає їх, тоді вони із задоволенням користуються нею. Комфорт бібліотечного простору сьогодні немислимий без нових технологій. Повністю автоматизовані всі бібліотечні процеси, пов'язані з обслуговуванням читачів: запис до бібліотеки, виготовлення електронного читачього квитка, видача документів. Колектив максимально використовує ресурс програмної системи «УФД/Бібліотека», у співпраці з її розробниками створює нові параметри, необхідні для удосконалення бібліотечної діяльності. У читальних залах працюють бібліотекарі-консультанти, тематичні бібліографи. Забезпечено діалог читача і бібліотекаря[7].

Діяльність колективу книгозбірні ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди» спрямована на створення академічної бібліотеки шляхом збору наукових документів із максимально широким репертуаром назв, серед яких повні зібрання наукових праць, наукові збірники та монографії, автореферати дисертацій, а також дублюючий фонд університету, архівні документи.

Робоча взаємозалежність усіх відділів і кафедр Переяслав-Хмельницького ДПУ та університетської бібліотеки стала запорукою якісного проведення бібліотечних уроків та днів інформації(заходи проводять бібліотекарі спільно з викладачами), процесу комплектування (замовлення літератури відбувається у тісній взаємодії з науковцями кафедр), виставкової діяльності, літературних вечорів, навчальних занять, наукових заходів, книжкових ярмарок тощо. Сьогодні співробітники книгозбірні спрямовують свої зусилля на те, щоб зробити її відкритим центром життя студентів, тобто максимально врахувати всю різноманітність сценаріїв перебування читача в бібліотечному просторі, корисність і наповненість діяльністю. Важливим є створення для користувачів таких умов, які стали б продовженням їхнього щоденного життя з усіма його складовими: навчанням, відпочинком, розвагами [4].

Реформуючи діяльність бібліотеки, колектив та адміністрація університету дбає насамперед про новий дизайн, що змінило імідж та сприяло зростанню престижу установи. Застосовано нові підходи до вибору конфігурації функціональних зон, досягнутої оригінальним та зручним для працівників і користувачів розміщенням робочих місць, скляних перегородок панелей, стелажів, мобільних деталей інтер'єру, зокрема

вітрин, каталожних шаф, зелених насаджень, що наддали приміщенням особливої теплоти тощо. Приділено уваги вимогам кондиціонування, освітленню залів та індивідуальних робочих місць, тонуванню функціональних зон, дизайну бібліотечних меблів. Максимально використано не синтетичні, а природні матеріали. Наприклад, лінолеум замінено на покриття з дерев (ламінат, паркет). Загалом бібліотечні меблі та їх розстановка гармоніюють із дизайном приміщень. У кожній читальній залі досягнуто єдності стилю. Так, зала інформаційних ресурсів «Чумацький шлях» отримала назву в честь символу Галактики Чумацького шляху, який уособлює нескінченність зоряного світу, довгої дороги, а отже, і шлях до пізнання Всесвіту, дорогу до знань; це символ астральної батьківщини, національної історії та культури. Приміщення має у своєму оформленні зображення зодіакальних сузір'їв, картини-пейзажі, автори яких - студенти відділення образотворчого мистецтва педагогічного факультету. В освітленні зали використано як індивідуальне освітлення робочих місць, так і оригінальні люстри із синім випромінюванням. Зала інформаційних ресурсів «Чумацький шлях» укомплектована 20 комп'ютерами з доступом до Інтернету, сайту та БД бібліотеки. Впроваджено БД онлайн-підручників видавництва ЦУЛ [3]. Це спеціалізований поліфункціональний зал, що спроможний виконувати оперативне інформаційне обслуговування читачів зібранням вітчизняних і зарубіжних періодичних видань, наукових видань.

Головна ідея інтер'єру книгозбірні –компактне зберігання книг і мінімальний час доставки їх на стіл читача, оперативне поінформування. Доповненням до традиційних читальних залів та абонементу стали автоматизовані читальні зали, дисплей-зали, конференц-зал з технічним устаткуванням, зал релаксації з комфортною зоною відпочинку (м'які меблі, оригінальне вирішення озеленення). Дизайн всіх приміщень – сучасний і функціональний.

В оформленні інтер'єрів семи читальних залів бібліотеки все спрямовано на турботу про читачів та дотримання їхніх інтересів. Відомо, що вища освіта сьогодні все більше тяжіє до колаборативного навчання. Тому студентам часто доводиться виконувати завдання не поодиночі, групою. Враховуючи це, зали укомплектовано столами, розташованими по периметру та в центрі (ЧЗ №1), а також по два в групі на вісім осіб на певній відстані одна від одної (зала «Чумацький шлях»). Таке розміщення вирішило питання групової роботи студентів і забезпечило ефект певної звукової ізоляції. Адже сучасні студенти—люди мобільні, внутрішньо розкуті, примус до напруженої розумової праці чи тиск замкнутого простору сприймається ними часто негативно. Вони прагнуть до ефективного спілкування, у тому числі в режимі он-лайн, що також було передбачено у

проектуванні залів бібліотеки та планування її діяльності. Забезпечено гнучкість читачької зони—відвідувач може, за бажанням, варіювати використання як традиційного, так і електронного фонду в межах одного приміщення. Тим студентам, які бажають працювати в максимальній тиші, пропонуємо займати місця в залі наукової літератури, де, як правило, невелика кількість відвідувачів, ніхто не відволікає увагу.

При модернізації бібліотечних приміщень великого значення надавалося питанню освітлення та створення такого інтер'єру, який би не «тиснув» на читача своєю замкнутістю, а створював враження безкінечного простору, а відтак - і комфортності перебування у бібліотеці, тому внутрішні стіни зроблені зі скла, зали добре провітрюються, функціонують кондиціонери.

Всі дизайнерські рішення від самого початку були спрямовані на організацію зручного для користувачів середовища, адже дизайн за своїм характером, методом і цілями належить до естетичної діяльності і його завдання - змінити світ саме так, щоб людина могла найкраще задовольнити в ньому свої потреби жити радісно, творчо, інтенсивно і отримувати художню насолоду. Бібліотека знаходиться в одному навчальному корпусі, читальні зали розташовані на першому і другому поверхах таким чином, що максимально забезпечується «відкритість» бібліотечного простору: читачеві забезпечується свобода вибору того чи іншого виду діяльності з використанням бібліотечних ресурсів в одному приміщенні чи на суміжних площах, користувач може читати, споглядати книжкові виставки та твори мистецтва, відпочивати, спілкуватися з цікавими людьми, відвідати науковий захід, працювати в соцмережах тощо. Практика засвідчила, що багатофункціональність залів, зонування бібліотечного середовища, вдалий дизайн інтер'єру запобігають великому психологічному навантаженню студентів, дають можливість зміни характеру оточення.

Максимально витриманий єдиний стиль оформлення - світло-жовтий колір стін, однакове покриття підлоги, сучасні вікна та меблі бібліотечного призначення. Читальні столи та кафедри світлих відтінків, зручні м'які стільці, а також оригінальне вирішення приміщень—поєднання зелені та декоративних квітів з іншими матеріалами. Новим словом в оформленні автоматизованого залу бібліотеки стала ексклюзивна експозиція персональних колажів вчених, працівників університету, а також відомих діячів науки та культури України і зарубіжжя, котрі відвідали наш університет. Колажі презентують особистість вченого за допомогою добору написаних ним книг, автографа, відгуку про відвідування бібліотеки, фрагменти зустрічей із студентами. Для студентів вони є своєрідною фіксацією історичної миті в їхньому житті, незабутніх моментів навчання та

спілкування з цікавими і видатними людьми.

Важливим елементом бібліотечного інтер'єру стали твори декоративно-ужиткового мистецтва, які виконують роль не лише виставкових експонатів, а і елементів декору приміщень. Авторами робіт є студенти та викладачі університету, народні умільці. Такі прийоми художнього оформлення читальних залів, підпорядковуючись загальному образному задуму, надають інтер'єру гармонійної завершеності. Надаючи кожному читачеві простір для навчальної, пізнавальної діяльності та реалізації своїх творчих здібностей, колектив співробітників прагне максимально використати можливості бібліотеки як культурно-інформаційного центру: неординарна, креативна організація розгорнутих книжкових виставок неодмінно супроводжується створенням експозицій мистецьких творів, що сприяє розвитку інтелектуального світу студентів, поглибленню знань з краєзнавства, отриманню естетичної насолоди на візуальному рівні. Чимало своїх робіт народні майстри, чиї роботи експонувалися в бібліотеці університету, передають в дар університетській книгозбірні, і вони знаходять своє місце в бібліотеці.

Університет і бібліотека настільки органічно поєднуються і взаємодоповнюють один одного, що створюють єдиний культурно-освітній простір. Бібліотека розміщена в навчальному корпусі. Читач, за потреби, може вільно переходити до різнофункціональних читальних залів - читальної зали гуманітарних дисциплін, читальної зали суспільних дисциплін, університетського інформаційного центру «Чумацький шлях», дисплей зали, зали для науковців. Користувачі мають змогу копіювати документи, користуватися послугами книжкового магазину на орендованих площах університету, відвідувати концерти в актовій залі та наукові заходи в конференц-залі, котрі розташовані у суміжних із бібліотекою приміщеннях тощо. Мета, яку поставили перед собою працівники бібліотеки й адміністрація ВНЗ вже кілька років тому, - моделювання бібліотеки як частини повсякденного життя студентів і викладачів, сьогодні успішно втілена в життя. Наразі триває копітка праця над удосконаленням інтелектуально-культурологічного простору, який доповнював і об'єднував би в собі характерні ознаки бібліотек, архівів, музеїв(БАМ).

В організації зали «Чумацький шлях» оптимально втілено ідею взаємодії навчального закладу і книгозбірні. Залу поділено на функціональні зони: зона прес-інформації, комп'ютерна зона, навчальна зона, презентаційна зона, фонди наукової та приватних колекцій літератури, 2 музеї-архіви, а саме Юрія Бойко-Блохина та Михайла Сікорського. У зазначених музеях зберігається архів, особисті речі академіка Ю. Бойко-Блохина, передані університету його дружиною, доктором філософії, президентом

Наукового німецько-українського товариства ім. професора Ю. Бойко-Блохина професором Дариною Тетериною-Блохин та архівні документи; особисті речі Героя України М. Сікорського, які передала рідна племінниця Валентина Сікорська. Приватні книжкові колекції науковців України І.М. Ярового, родини Коцурів, Б.О. Чернова, Д.С. Мазохи, Ю.І. Шаповала, Д.М. Яківця, родини Мільошиних, Романа Ференцевича(США) та ін. розміщені в спеціально обладнаній залі архівних документів, розташованій поряд із музеями-архівами.

У залі «Чумацький шлях» проводяться різноманітні наукові заходи—круглі столи, конференції, діалогічні спілкування, зустрічі з цікавими людьми. Особливо запам'ятались знайомства із відомими українцями в рамках просвітницького проекту «Космічна Україна». 24 лютого 2011 відбувся круглий стіл «Космічна Україна. Переяславщина», на якому відбулася зустріч із Героєм України, першим космонавтом незалежної України Леонідом Каденюком, який презентував і подарував бібліотеці книгу «Місія-космос». Це видання стало переможцем рейтингу «Книжка року-2009» у номінації «Обрії». У книзі відгуків бібліотеки Леонід Каденюк зробив запис: «Із захопленням і відчуттям вдячності», а на стенді «Автограф»: «З побажанням добра, щастя, здійснення мрій». Важливими моментами зустрічі стали обговорення питань формування у молоді активної життєвої позиції, здорового способу життя, залучення студентства до активної діяльності зі збереження духовної спадщини. 29 квітня 2015 року відбувся круглий стіл «Клим Чурюмов - людина сторіччя», метою якого є популяризація теми космосу серед молоді і який успішно реалізується університетською бібліотекою вже більше чотирьох років. З цікавою лекцією «Космічна місія «Розетта» - проект тисячоліття» перед присутніми виступив Клим Іванович Чурюмов, український астрофізик і дитячий письменник, першовідкривач комет Чурюмов-Герасименко (1969) та Чурюмов-Солодовникова (1986), член-кореспондент НАН України, доктор фізико-математичних наук, професор КНУ імені Тараса Шевченка, директор Київського планетарію. Вчений розповів про сутність комет, наголосивши, що їх вивчення має велике значення для науки, адже вони несуть інформацію про речовину, з якої утворилася Сонячна система. Клим Іванович розповів про посадку дослідницького модуля «Філі» місії «Розетта» Європейського космічного агентства на ядро комети Чурюмова-Герасименко, за якою він особисто спостерігав з офісу Європейського космічного агентства в місті Дармштадт (Німеччина), про рельєф ядра комети, виявлені на ній органічні сполуки.

В інформаційно-ресурсній залі регулярно проводяться дні інформації, на яких відвідувачі мають змогу в режимі вільного доступу знайомитись і працювати з новими

вітчизняними та зарубіжними виданнями.

Бібліотечне середовище формує у студентів:

- здатність до самомотивування та саморозвитку, професійного в тому числі;
- готовність до постійного підвищення рівня фахового розвитку;
- прагнення до самостійного набуття знань, готовності до роботи;
- відповідальність за результати своєї праці;
- адаптацію до нових умов життєдіяльності.

Проведене бібліотекою анкетування користувачів засвідчило популярність бібліотеки у студентському середовищі. Студенти зазначили такі мотиви вибору як місця для занять: зручні робочі місця, швидкий доступ до комп'ютерів та Інтернету, місця для роботи з ноутбуками, спокійна атмосфера та, за бажанням, швидка зміна видів діяльності. Також вказувалося на сучасний дизайн приміщень, який позитивно впливає на сучасну молоду людину, підвищує працездатність, створює почуття естетичної насолоди, психологічного комфорту.

Інформаційна діяльність бібліотеки позначена оперативністю. Виставкове експонування документів (традиційні та он-лайн виставки) спрямоване на популяризацію не лише документальних ресурсів, а й інтелектуального капіталу університету. Виставки створюються колективом бібліотеки та співробітниками наукового відділу університету. Щорічна (започаткована у 2005 р.) розгорнута виставка «Наукові досягнення. Успіх» демонструє наукові праці викладачів та співробітників відділів: підручники, посібники, монографії, методичні розробки, статті у вітчизняних та зарубіжних наукових і науково-методичних виданнях, а також численні відзнаки та нагороди студентів і науковців за вагомі досягнення в різних сферах діяльності. Такі щорічні виставки мають великий резонанс серед викладачів і студентів, оскільки стають джерелом інформації про стан науково-навчального процесу, демонструють нові навчальні видання, необхідні студентам, дають повну картину діяльності вищого навчального закладу протягом року.

Тематичні книжкові виставки, розміщені у читальній залі №1, створюються згідно з календарем пам'ятних дат і тому постійно оновлюються, надаючи нову і актуальну інформацію користувачам. Інші книжкові виставки (ювілейні, авторські, з теми загально університетського наукового заходу, демонстрування бібліотечних новинок тощо), ілюстровані додатковими матеріалами, інформаційно насичені, створюються з розрахунком на певне випередження, передбачення актуальних тем, які будуть розроблятися науковою і суспільною думкою. Такі виставки позначені динамічністю і

гнучкістю, постійно оновлюються, доповнюються документами, музейними експонатами, ілюстративними матеріалами тощо. Постійно діючою є виставка «Експрес-інформація», на якій представлено наукові збірники, а також видання, авторами яких є науковці університету. Стало доброю традицією створення виставок у бібліотеці силами бібліотекарів, студентів і викладачів. Експонуються високої якості та естетики студентські роботи - картини, художні вироби. Тісно співпрацюють із бібліотекою викладачі та студенти університету. Виставкова галерея «Творчий автограф читача» презентує самодостатність студента, неординарність, глибину і яскравість думки. Експоновані на ній виставки «Мистецький колаж: творчі асоціації», «Українська народна лялька-мотанка», «Мальовнича Україна», «Душі одкровення: фарбами, звуками, відчуттям», «Благословенне місто - Переяслав», «Дім там, де твоє серце» тощо засвідчили високу професійну підготовку студентів, майбутніх учителів початкових класів. У кожній роботі відобразилися життєвий досвід молодої людини, особливості її світовідчуття. Організуючи такі виставки, першочергове прагнення не лише продемонструвати обдарованість студентів, а і стимулювання всіх інших повірити у свої сили, активізувати творчу діяльність, розвивати здібності, самовдосконалюватися. Впевнено йти до своєї мети з установою «я цього досягну». Такий підхід спрацьовує. Часто студенти самі звертаються в бібліотеку, пропонуючи свої роботи, послуги, співпрацю.

В основі успішної виставкової діяльності –загальна фахова підготовка бібліотекарів, а ще бажання творити нове, щоб зацікавити відвідувача, вразити. У такому традиційному виді бібліотечної діяльності, якою є виставкова робота, велику роль відіграє вміння прогнозувати, передбачати те, що викличе непідробний інтерес у студентів, викладачів, гостей університету. Адже книжкова виставка, повз яку пройде студент, не помітивши її, засвідчить лише її звичність, буденність, можливо, набридливість і нецікавість. Тому акцентується увага на неординарності експонатів, їхній змістовності, інформаційній цінності виставки, наявності інноваційних елементів. Щоб глибше, доступніше і, найголовніше, цікаво проілюструвати подію чи явище, заздалегідь відбувається пошук документів, предметів, виробів тощо. Так, до прикладу, до різдвяно-новорічного циклу свят створюються виставки книг та матеріалів, на почесному місці серед яких є Дідух - старовинний український обєріг, зроблений бібліотекарями та викладачем кафедри мистецьких дисциплін із заготовлених заздалегідь сухих колосків пшениці. Відповідно бібліотекарі не лише урізноманітнили виставку, а досягли відчутного впливу на відвідувачів: пізнавального. Стало доброю традицією проводити у бібліотеці майстер-класи з виготовлення ляльок-мотанок та художніх виробів із соломи.

Двосторонній процес «бібліотека-університет» має свій розвиток у такій взаємодії, як проведення «Акцій нової книги», коли до університету запрошуються представники видавництв із урахуванням актуальності й затребуваності серед студентів і науковців закладу. Переконалися, що такі заходи потрібні. Адже на них завжди людно. Викладачі й особливо студенти-заочники, які часто не мають змоги ознайомитися з репертуаром пропонованих ринком навчальних видань через брак вільного часу чи неможливість відвідати книжкові ярмарки, чекають їх із нетерпінням. На цих акціях успішно вирішуються оперативне придбання потрібної літератури та питання друку власних наукових доробків[10].

До бібліотеки як осередку, де накопичуються і зберігаються знання, йдуть не лише за інформацією. Часто звертаються за порадою, допомогою. Багато загальноуніверситетських заходів проходять саме у бібліотеці: літературні , вечори, засідання секцій наукових конференцій, навчальні заняття аспірантів, репетиції публічних виступів, номерів художньої самодіяльності тощо. До бібліотекарів звертаються із проханням організації книжкових виставок в аудиторіях університету, надання у користування документів, різних виставкових засобів, підготовки бібліографічної продукції тощо. Працівники книгозбірні через відповідні структури університету залучаються до процесу викладання бібліотечно-бібліографічних знань, участі у різноманітних заходах як екскурсоводи, консультанти, члени журі, доповідачі. Книгозбірня стала незамінним партнером і помічником для багатьох кафедр університету в їхній життєдіяльності.

Бібліотекарі із розумінням і вдячністю ставляться до своїх відвідувачів. На початку кожного календарного року проводиться акція «Читач року», на якій відзначаються активні читачі серед викладачів та студентів, котрі утримують у подарунок книги. Такі заходи проходять у теплій атмосфері, де бібліотекарі і користувачі відчувають себе однією дружною сім'єю. Загальновідомо, що бібліотека сама по собі не може приваблювати читача, якщо її внутрішнє наповнення, стиль роботи бібліотекарів несучасні й нецікаві. Студент у такому разі може лише відвідувати книгозбірню, так би мовити, з виробничої потреби і там довго не затримуватися. Значення університетської бібліотеки сьогодні відзначається не лише розміром і складом фонду, але й розмаїттям послуг, які вона може надавати користувачеві [9].

Оснащення бібліотеки університету сучасною комп'ютерною технікою розпочалося в 2001 р. Книгозбірня має свій сайт, який дозволяє користуватися її електронним каталогом, а також повнотекстовою базою навчально-методичних матеріалів. Сайт бібліотеки - це дієвий засіб реклами та створення позитивного іміджу

навчального закладу, удосконалення навчально-виховного процесу в університеті. Бібліотека працює в напрямі розширення бази електронних книг[10].

В автоматизованому режимі здійснюється запис до бібліотеки і виготовлення пластикового читацького квитка, видача та повернення документів, ведеться бібліотечна статистика, облік фонду та читачів, комплектування та списання літератури. Для підвищення рівня фахової підготовки користувачам зали інформаційних ресурсів «Чумацький шлях» дозволено користуватися ресурсами мережі Інтернет для пошуку інформації з навчальною метою, вести пошук в електронному каталозі книг та періодичних видань, а також у повнотекстовій базі навчально-методичних видань університету, використовувати мультимедійний фонд бібліотеки, здійснювати набір та редагування курсових робіт, дипломних проектів, рефератів в програмах Microsoft Office з подальшим перенесенням на електронні носії, вести спілкування он-лайн. Технічні можливості бібліотеки створили можливість надання студентам доступу до модульного середовища для здійснення поточного та підсумкового контролю знань. Бібліотека співпрацює з усіма структурними підрозділами вишу, надаючи ресурси та сервіс для підтримки та проведення дослідницьких програм, проектів, наукових заходів тощо.

Наявність сучасної комп'ютерної техніки дає можливість формувати електронну БД та вести роботу з розкриттям своїх фондів шляхом підготовки інформаційно-бібліографічних видань у друкованому та електронному вигляді, таких як «Бібліокур'єр», «Прес-дайджест», «Прес-реліз».

Колектив бібліотеки працює у напрямку вдосконалення інтелектуально-культурного простору книгозбірні на основі впровадження інноваційних форм і методів бібліотечної роботи та новітніх інформаційних технологій. Працюючи в контексті сучасної концепції культурологічної освіти, яка передбачає широке використання бібліотеки для здійснення гуманізації освіти, бібліотекарі спрямовують свої зусилля на те, щоб книга стала постійним супутником молодого людини, її другом і порадиником. Багато уваги надається вивченню запитів користувачів. Тому систематично проводиться моніторингове опитування, анкетування відвідувачів. Триває постійний пошук ефективних форм діяльності, які б відповідали очікуванням читачів, несли пізнавальну інформацію, були б видовищними, емоційними, цікавими.

Співробітник університетської книгозбірні здатний оперативно реагувати на виклик сьогодення, володіти як бібліотечними знаннями, так і знаннями з багатьох галузей, орієнтуватися в масиві інформації і вміти не лише надавати її користувачам, а й

виявляти, аналізувати та узагальнювати їхні запити, прогнозувати появу нових, відповідних аналітичних матеріалів, наочно представляти інформацію. Робота в цьому напрямку проводиться різноманітна: це і участь в міжнародних, регіональних, всеукраїнських наукових конференціях, семінарах бібліотечних працівників та працівників сфери освіти, виступи на сторінках фахових і освітянських газет та часописів, організація культурно-просвітницьких експедицій з метою відвідання історичних місць, музеїв, театрів, бібліотек вищих навчальних закладів інших міст України для ознайомлення з передовим досвідом роботи. Співробітники прагнуть підходити до роботи творчо, збагачувати та урізноманітнювати бібліотечне середовище, створювати такі умови, щоб сучасні користувачі зберігали зворушливе ставлення до книги і до бібліотеки.

Отже, стрімкі процеси оновлення освітньої галузі, розвиток і застосування нетрадиційних інформаційних та комунікаційних технологій в побудові нових архітектурних підходів в бібліотечному середовищі університету є незаперечними пріоритетами сучасних процесів інформатизації освіти. А також з метою розширення бібліотечного простору університету, збору та накопичення інтелектуального капіталу вищого навчального закладу колектив бібліотеки працює над удосконаленням традиційних та впровадженням нових методів інформаційної роботи з читачем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амлінський Л. Бібліотечний комфорт: розкіш чи веління часу/ Л. Амлінський // Бібл. вісн.-2010.-№3.-С.39-44.
2. Дригайло В. Основы организации работы библиотеки вуза /В. Дрыгайло // Бібл. форум України.- 2006. - .№2.-С.29-33.
3. Колесникова Т. Інформатизація бібліотек вищої школи: шляхи еволюції та сучасний стан / Т. Колесникова. //Вісн.Кн. палати.-2010.№2.-С.155-163.
4. Рогова П. Науково-Інформаційне забезпечення освітянської галузі / П. Рогова, І. Хемчян, В. Здановська// Освіта України.-2008.-С.5.
5. Шкира О. Бібліотека вищого навчального закладу:сучасна модель діяльності / О.Шкира //Вища шк. -2009.-№7.-С.80-87.
6. Шкира О. Бібліотека вищого навчального закладу як осередок духовного і культурного розвитку особистості/ О.Шкира // Бібл. планета.-2006.-№3.-С.32-34.
7. Шкира О. Поліфункціональний характер моделювання бібліотечного простору ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія

- Сковороди»/ О. Шкира //Наукові праці ДПНБУ ім.. В.О.Сухомлинського. Вип.. 3.- К.,2012.- С. 268-283.
8. Шкира О. Просторова модель бібліотеки вишу/ О. Шкира//Бібл. вісн.-2011.-№5.- С.43-47.
9. Шкира О. Смена образовательной парадигмы: вузовская библиотека как среда формирования личности студента/ О. Шкира//Библ. дело.-2010.-№19.-С.33-35.
10. Шкира О. Університетська бібліотека - центр інформаційної підтримки інноваційної підтримки педагогічних технологій /О.Шкира // Інноваційні педагогічні технології.: теорія та практика використання у вищій школі.-К..2008.- С.94-113.
11. Шрайберг Я. Роль бібліотеки у забезпеченні доступу до інформації та знань в інформаційному віці / Я. Шрайберг // Вища освіта.- 2007 -№3.- С.65-79.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НТБ НАУ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ СМЯ

Шкурко О.П.

Науково-технічна бібліотека

Національного авіаційного університету (м. Київ)

Стаття присвячена питанням застосування системи менеджменту якості в Науково-технічній бібліотеці Національного авіаційного університету для управління діяльністю. Розглядаються особливості управління інформаційно-бібліографічними послугами при постійному удосконаленні роботи НТБ. Приділяється увага самооцінюванню та постійному удосконаленню діяльності .

Ключові слова: система менеджменту якості, управління, зворотній зв'язок, самооцінювання, інформаційно-бібліографічна діяльність, удосконалення, аналіз діяльності.

Закон України «Про вищу освіту» визначає стратегічні напрями діяльності наукових бібліотек вищих навчальних закладів. Серед них особливо слід виокремити якість діяльності ВНЗ. Якість освітньої діяльності - це рівень організації освітнього